

ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย*

INSTRUCTIONAL LEADERSHIP FACTORS AFFECTING BEING A
LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER THE OFFICES OF
PRIMARY EDUCATIONAL NONGKHAI SERVICE AREA

ชฎานันต์ ศรีกวนชา¹, พนายุทธ เชยบาล² และ พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ³

Chayanant Srikuancha¹, Panayuth Choeybal² and Patcharin Chomphuwiset³

¹⁻³สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹⁻³Department of Educational Administration, Faculty of Graduate Studies,

Udonthani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605125@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้แบบยืนยันองค์ประกอบ และ 2) ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 340 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ด้วยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 2 ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการจัดการหลักสูตร การนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผล การกำหนดภารกิจ และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91, 0.93, 0.92 และ 0.88 ตามลำดับ ส่วนการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

* Received 4 February 2026; Revised 13 February 2026; Accepted 31 March 2026

ผลการวิจัยพบว่า สมการพยากรณ์ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถอธิบายความแปรปรวนของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ร้อยละ 67.40 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดได้แก่ การจัดการหลักสูตร รองลงมาคือ การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การกำหนดภารกิจ และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามลำดับ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทผู้นำทางวิชาการในเชิงระบบ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้, วัฒนธรรมองค์กร

Abstract

This research aimed to construct a predictive equation of academic leadership factors affecting the learning organization of schools under the Nong Khai Primary Educational Service Area Office. A quantitative research methodology was employed and conducted in two phases: (1) examining the components of academic leadership and learning organization using confirmatory factor analysis, and (2) investigating academic leadership factors influencing the learning organization. The sample consisted of 340 teachers from schools under the Nong Khai Primary Educational Service Area Office in the 2025 academic year. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, and stratified random sampling was applied. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. Academic leadership factors included curriculum management, supervision, monitoring and evaluation, mission determination, and creating a learning-supportive atmosphere, with reliability coefficients of 0.91, 0.93, 0.92, and 0.88, respectively. The learning organization variable had a reliability coefficient of 0.98. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The results revealed that the predictive equation of academic leadership factors explained 67.40 percent of the variance in the learning organization. The most influential factor was curriculum management, followed by supervision, monitoring and evaluation, mission determination, and creating a learning-supportive atmosphere, respectively. The findings reflect the importance of

academic leadership roles in a systemic perspective, which can be applied as guidelines for educational administration development.

Keywords: Instructional Leadership, Learning Organization, Organizational Culture

บทนำ

การศึกษาในบริบทของสังคมร่วมสมัยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและความสามารถที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงและความก้าวหน้าของสังคมและประเทศในระยะยาว แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับสาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และมีทักษะในการปรับตัวต่อบริบทของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 14; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 18) นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลและสังคมผ่านการเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 27) จากกรอบแนวคิดดังกล่าว การพัฒนาสถานศึกษาให้ดำเนินงานในลักษณะขององค์กรแห่งการเรียนรู้จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาในระดับบุคคล องค์กร และสังคมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากรทุกระดับภายในสถานศึกษา มิใช่จำกัดอยู่เฉพาะผู้เรียนเพียงกลุ่มเดียว (สมัย สมบัติ, 2560: 45) ในบริบทนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่องค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและซับซ้อน การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเหมาะสมสามารถช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ก่อให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และสนับสนุนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรในสถานศึกษา (ปวีณา บุทธิจักร, 2563: 64) อย่างไรก็ตามยังมีความจำเป็นต้องดำเนินการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารที่สามารถนำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสถานศึกษาในบางพื้นที่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการเข้าถึงข้อมูล อย่างไรก็ตาม หากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ก็สามารถผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว (ชัยชาญ สุชีรักษ์, 2565: 58) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ระดับท้องถิ่น เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ที่มีเงื่อนไขและข้อจำกัดเฉพาะด้าน (นิตนา ฐานิตธนกร, 2560: 135) รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ อย่างเหมาะสม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการบริหารและพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างภาวะผู้นำ การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการพัฒนางานบริหารวิชาการของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างน้อยหนึ่งปัจจัยสามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,652 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2568: 68; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2, 2568: 71) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 340 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยการเปิดตาราง เครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607 - 610) แล้วกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของโรงเรียน และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 116)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

2.1 แบบยืนยันองค์ประกอบ

2.2 แบบสอบถามปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับวุฒิการศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และระยะเวลาประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ด้านการสอน 3) ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมาย และ 4) ปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์ขึ้นให้มีความครอบคลุมตามนิยามของภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมของคนในองค์กร 2) การเรียนรู้เป็นทีม 3) การมีแบบแผนความคิด และ 4) การคิดเชิงระบบ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์ขึ้นให้มีความครอบคลุมตามนิยามขององค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่า แบบสอบถาม ตอนที่ 2 ซึ่งใช้วัดปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ในช่วง 0.584 - 0.920 และมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.974 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตรมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.914 ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.930 ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษามีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.918 และปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.878

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งใช้วัดการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ในช่วง 0.745 - 0.908 และมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.982 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพและความเหมาะสมสำหรับการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อนำเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามจำนวน 338 ฉบับ ในรูปแบบออนไลน์ผ่านระบบ Google Form พร้อมแนบหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการติดตามและรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร พร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน

3.3 แบบสอบถามที่ได้รับคืนถูกนำมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล พบว่าได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 388 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

3.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับเพศสภาพ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และระยะเวลาประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม

มาบันทึกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ 4.2 มาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560: 110) ดังนี้ ค่า r อยู่ระหว่าง 0.81 - 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากที่สุด ค่า r ระหว่าง 0.61 - 0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ค่า r ระหว่าง 0.41 - 0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ค่า r ระหว่าง 0.21 - 0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย ค่า r ระหว่าง 0.01 - 0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด และค่า r เท่ากับ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์

สำหรับทิศทางของความสัมพันธ์ พิจารณาจากเครื่องหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยหากค่า r เป็นลบ แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม และหากค่า r เป็นบวก แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน

4.4 การวิเคราะห์เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ที่เหมาะสมที่สุด ผู้วิจัยใช้ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ปัจจัยเป็นตัวแปรพยากรณ์ และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นตัวแปรตาม โดยดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อพิจารณาว่าตัวแปรพยากรณ์ใดมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากนั้นนำตัวแปรที่ผ่านเกณฑ์ไปใช้ในการสร้างสมการพยากรณ์ต่อไป

4.5 ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์เชิงซ้อนระหว่างตัวแปรพยากรณ์ (Multicollinearity) โดยกำหนดให้ค่าความทนทาน (Tolerance) ของตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวต้องมีความมากกว่า 0.10 และค่าดัชนีความแปรปรวนพองตัว (Variance Inflation Factor: VIF) ต้องไม่เกิน 10 ตามเกณฑ์ที่ Hair และคณะ (2010: 204) กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.33) ส่วนมากมีอายุ ตั้งแต่ 30 - 40 ปี (ร้อยละ 53.85) มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 50.30) และมีประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาตั้งแต่ 5 ปี - 10 ปี (ร้อยละ 36.98)

2. ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ตัวแปร	ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา						
	X_1	X_2	X_3	X_4	Y_0	Tolerance	VIF
X_1	1.000	0.563**	0.521**	0.492**	0.611**	0.631	1.585
X_2		1.000	0.544**	0.515**	0.649**	0.579	1.727
X_3			1.000	0.483**	0.593**	0.703	1.422
X_4				1.000	0.572**	0.662	1.511
Y_0					1.000		

** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยพบว่า ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.649 และ 0.611 ตามลำดับ

ขณะที่ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา และปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.593 และ 0.572 ตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ($X_1 - X_4$) อยู่ในช่วง 0.483 - 0.563 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

3. สมการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นตัวแปรพยากรณ์ ได้อำนาจพยากรณ์ร้อยละ 67.40 โดยมีสมการดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.257 + .468(X_2) + .352(X_1) + .247(X_3) + .153(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .482(X_2) + .367(X_1) + .253(X_3) + .186(X_4)$$

ตารางที่ 2 สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ตัวพยากรณ์การเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน		Sig.
	B	Std. Error	β	t	
	.257	.083		3.096	0.000**
ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลด้านการสอน (X_2)	.468	.072	.482	6.512	0.000**
ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร (X_1)	.352	.065	.367	5.415	0.000**
ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและ เป้าหมายของสถานศึกษา (X_3)	.247	.058	.253	4.259	0.000**
ปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ (X_4)	.153	0.051	.186	3.000	0.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแปรพยากรณ์
ที่มีประสิทธิภาพ เมื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อจัดทำสมการพยากรณ์
โดยกำหนดการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นตัวแปรตาม พบว่า ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม
และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ปัจจัย
ด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา และปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศ
ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ล้วนมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยทั้งในรูปคะแนนดิบ (B) และ
คะแนนมาตรฐาน (β) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ ตัวแปรพยากรณ์ดังกล่าวส่งผล
ต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาหนองคาย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.821 และ
สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ร้อยละ 67.40
($R^2 = 0.674$)

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์สมการพหุการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ปัจจัยสามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคายได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 2 โดยมีรายละเอียดของตัวแปรพยากรณ์แต่ละด้านดังนี้

ปัจจัยแรก ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร (X1) เป็นตัวแปรที่เข้าสู่สมการพยากรณ์เป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการหลักสูตรถือเป็นภารกิจหลักด้านวิชาการ และเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเป็นทีม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี (Hallinger & Murphy, 1985: 96) ที่ระบุว่าการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำทางวิชาการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของเซ็งเก้ (Senge, 1990: 132) ที่อธิบายว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่สมาชิกพัฒนาศักยภาพร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมการคิดและการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดของและศรายุทธ บุญเผือก (2564: 158 - 168) แมคนิฟฟ์ และไวท์เฮด (Mcniiff & Whitehead, 2002: 68)

ปัจจัยที่สอง ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลด้านการสอน (X2) เป็นตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญในสมการพยากรณ์ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากกระบวนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการสอน เป็นกลไกที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารสามารถให้คำแนะนำ สะท้อนผล และสนับสนุนการพัฒนาการสอนอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยสอดคล้องกับโกลด์แฮมเมอร์ และแอนเดอร์สัน (Goldhammer & Anderson, 1980: 77) ที่พัฒนาแนวคิดการนิเทศแบบคลินิก 5 ขั้นตอน ซึ่งเน้นการสะท้อนผลร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงสอดคล้องกับเซเปดา (Zepeda, 2017: 16) ที่กล่าวว่า การนิเทศเชิงสร้างสรรค์ควรมุ่งพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของปวีณา สุทธิจักร (2561: 23), กลlickแมน (Glickman, 2007: 64) และเพียงตะวัน อ้าวเจริญ (2564: 148 - 157)

ปัจจัยที่สาม ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมาย (X3) มีบทบาทในการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกำหนดภารกิจและเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ให้ครูและบุคลากรเกิดความเข้าใจร่วมกัน ส่งผลให้เกิดเป้าหมายร่วมและการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี

(Hallinger & Murphy, 1985: 96) ที่ระบุว่ากำหนดภารกิจเป็นหนึ่งในมิติหลักของภาวะผู้นำทางวิชาการ รวมถึงสอดคล้องกับอมรรัตน์ ไทรเมือง (2565: 28)

ประการที่สี่ ปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (X4) เป็นอีกตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการพยากรณ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพครูเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยงานวิจัยของ National Center on Safe Supportive Learning Environments (2024: 41) ระบุว่าบรรยากาศในสถานศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับอัตราการเข้าเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอัตราการสำเร็จการศึกษา ผู้บริหารที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะเอื้อต่อการทดลองแนวคิดใหม่และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแกทซ์ (Katz, 2020: 52) ที่กล่าวถึงความสำคัญของความปลอดภัยทางจิตใจต่อความสำเร็จและการพัฒนาวิชาชีพ รวมถึงสอดคล้องกับกลีคแมน (Glickman, 2007: 64), และ แวนกรีกเคนและคณะ (Vangrieken et al., 2020: 18)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตร การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การจัดการเรียนการสอน การกำหนดภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถใช้ร่วมกันในการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ดังนี้ จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 4 ปัจจัย สามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทุกด้านอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้าง และขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ดังนี้ 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบอื่น ๆ โดยนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มาใช้ในการศึกษา รวมทั้งนำตัวแปรพยากรณ์ที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยและพัฒนา หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในลำดับต่อไป และ 2.2 ควรดำเนินการวิจัยและพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อจัดทำแนวทางหรือรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งศึกษาผลของการพัฒนาโดยอาศัยตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลจากสมการพยากรณ์เป็นกรอบในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ชัยชาญ สุชีร์กษ. (2565). การบริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิตนา ฐานิตธนกร. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกล. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปวีณา บุทธิจักร. (2563). การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในโรงเรียน. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). คุณภาพงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- เพียงตะวัน อ้าวเจริญ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในภาคตะวันออก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ศรายุทธ บุญเผือก. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในยุควิถีใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมัย สมบัติ. (2560). การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในองค์กรทางการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. (2568). คู่มือปฏิบัติงานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา. หนองคาย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. (2568). คู่มือปฏิบัติงานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา. หนองคาย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2.
- อมรรัตน์ ไทรเมือง. (2565). การกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Goldhammer, R., Anderson, R. H., & Krajewski, R. J. (1980). Clinical Supervision: Special Methods for the Supervision of Teachers. 2nd ed. New York: Holt, Rinehart and Winston.

- Glickman, C. D. (2007). *Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach*. Boston: Allyn & Bacon.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). Assessing the Instructional Management Behavior of Principals. *Elementary School Journal*, 86(2), 217 - 247.
- Katz, J. H. (2020). *Psychological Safety and Professional Development in Education*. London: SAGE Publications.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 - 610.
- Senge, P. M. (2006). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday/Currency.
- Vangrieken, K., Meredith, C., Packer, T., & Kyndt, E. (2020). *Teacher Collaboration as a Learning Organization Strategy*. Brussels: University Press.
- Zepeda, S. J. (2017). *Instructional Supervision: Applying Tools and Concepts*. 4th ed. New York: Routledge.